

Eriõppe rolli muutmine

Lõplik kokkuvõttev raport

EUROPEAN AGENCY
for Special Needs and Inclusive Education

ERIÕPPE ROLLI MUUTMINE

Lõplik kokkuvõttev raport

C R O S P

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agenteur (edaspidi: agenteur) on iseseisev ning sõltumatu organisatsioon. Agenteuri tegevust kaastahastavad selle liikmesriikide haridusministeeriumid ja Euroopa Komisjon Euroopa Liidu (EL) haridusprogrammi tegevustoetusega.

Kaastahastanud
Euroopa Liit

Rahastanud Euroopa Liit. Väljendatud seisukohad ja arvamused on ainult autori(te) omad ega pruugi kajastada Euroopa Liidu või Euroopa Komisjoni seisukohti. Euroopa Liit ega Euroopa Komisjon ei vastuta nende eest.

Selles dokumendis esitatud vaated ei kattu tingimata agenteuri, selle liikmesriikide ega Euroopa Komisjoni ametlike vaadetega.

© European Agency for Special Needs and Inclusive Education 2022

Toimetajad: Mary Kyriazopoulou ja Anthoula Kefallinou

See väljaanne on avatud juurdepääsuga ressurss. See tähendab, et võite sellele juurde pääseda, seda kasutada ning levitada, viidates asjakohaselt Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agenteurile. Lisateavet leiate agenteuri avatud juurdepääsu poliitikast: www.european-agency.org/open-access-policy.

Sellele väljaandele võite viidata järgmiselt: Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agenteur 2022. *Eriõppe rolli muutmine: Lõplik kokkuvõttev raport*. (M. Kyriazopoulou ja A. Kefallinou, toimetajad). Odense, Taani

See materjal on litsentsitud **Creative Commonsi rahvusvahelise litsentsiga Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0**. Te ei tohi seda väljaannet muuta ega tõlkida ilma agenteuri nõusolekuta.

Selleks et rohkem inimesi saaks raportit lugeda, on see saadaval 25 keeles ja elektroonilises vormingus kättesaadav agenteuri veebilehel www.european-agency.org

See on ingliskeelse originaalteksti tõlge. Kui kahtlete tõlgitud teabe täpsuses, vaadake ingliskeelset originaalteksti.

ISBN: 978-87-7599-008-5 (elektrooniline)

Sekretariaat

Østre Stationsvej 33
DK-5000 Odense C Taani
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsseli esindus

Rue Montoyer, 21
BE-1000 Brussels Belgia
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

Sisu

Sissejuhatus	5
1. etapp. Eriõppe lähenemisviiside kaardistamine Euroopa riikides	6
2. etapp. Eriõppe rolli muutmise tegevuskava väljatöötamine	8
CROSP-i kuppelraamistik	9
CROSP-i eneseanalüüsi töövahend: tegevuskava eriõppe rolli muutmiseks	12
Lõppsõna	15
Kasutatud allikad	16

Sissejuhatus

Õigustel põhinev lähenemine kaasavale haridusele, mida toetavad Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni **Lapse õiguste konventsioon** (1989) ja **Puuetega inimeste õiguste konventsioon** (2006), edendab kvaliteetset haridust kõigile. Kõik Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuuri (edaspidi: agentuur) liikmesriigid on kokku leppinud kaasavate haridussüsteemide vajalikkuses ja töötavad selliste kaasavate haridussüsteemide arendamise nimel, mille eesmärk on tagada kõigi õppijate õigused kogukonna eakaaslastega ühisele kaasavale haridusele (**Euroopa Agentuur, 2015**).

Selle õigustel põhineva lähenemise suunas liikudes tunnustavad riigid üha enam eriõppe rolli muutmise vajadust. Selle asemel, et paigutada tuge vajavad õppurid eriõppekeskkonda, liiguvad haridussüsteemid selles suunas, et eeldada tavakoolide spetsialistide vastamist erinevatele vajadustele (**Euroopa Liidu Nõukogu, 2018; Euroopa Agentuur, 2015**). Seetõttu on paljude riikide jaoks võtmeküsimuseks selgitada eriõppe rolli kõigi õppurite kaasava hariduse õiguste toetamisel.

Projekt **Eriõppe rolli muutmine kaasava hariduse toetamisel** (CROSP) keskendus eriõppe ümberkorraldamisele nii, et see toetaksid kõigi õppurite õigust kaasavale haridusele. Selle eesmärk oli määratleda ja analüüsida iga riigi poliitika ja praktikaga seotud ülesandeid ja võimalusi, mis mõjutavad eriõppe ümberkorraldamist ja reformimist kaasava hariduse kõigile õppuritele kättesaadavaks tegemise suunas.

CROSP viidi läbi kahes etapis.

- 1. etapp (2017–2018) hõlmas 26 liikmesriigis eriõppe varasemate ja praeguste suundumuste ja olukordade ning tajutavate tulevikusuundumuste üksikasjalikku kaardistamist. Tulemuseks on **1. etapi kokkuvõttearport** (Euroopa Agentuur, 2019).
- 2. etapp (2019–2022) tugines 1. etapi peamistele tulemustele ja keskendus vastastikuse õppimise tegevustele. Need hõlmasid temaatilisi seminare agentuuri liikmesriikide poliitikakujundajatega. Vastastikuse õppimise lähenemisviisi eesmärk oli võimaldada liikmesriikidel töötada välja tõhusamad strateegiad, et parandada eriõppe rolli kaasavas hariduses. 2. etapi lõpuks töötati välja **tegevuskava CROSP i eneseanalüüsi töövahendi** kujul, mis annab tervikliku ülevaate poliitika prioriteetidest ja strateegiatest, samuti ümbermõtestamisprotsessi peamistest sammudest või teetähistest (põhitegevustest).

Käesolevas raportis esitatakse CROSP projekti 1. ja 2. etapi peamised järeldused.

1. etapp. Eriõppe lähenemisviiside kaardistamine Euroopa riikides

1. etapi eesmärk oli saada selge ülevaade, millised on eriõppe arengud seoses õppurite õigusega haridusele üldiselt ja konkreetsemalt õigusega kaasavale haridusele. Selles määratleti ja analüüsiti riigi poliitika ja praktika tegureid, mis toetavad eriõppe rolli muutmist kõigi õppurite kaasava hariduse suunas.

1. etapis kaardistamisel osales 26 agentuuri liikmesriiki.

Osalevate riikide esindajad koostasid raportid oma riigi eksperdivõrgustikelt saadud andmetega. Raportid hõlmasid igat laadi eriõppeid, mis toetavad tavaõpet kohustusliku hariduse tasemel. See hõlmas tuge erikoolide, -osakondade ja -klasside õppuritele. Samuti hõlmas see spetsialiste, kes pakuvad tuge, nõu ja suuniseid tavaõppe õppuritele ja sidusrühmadele. Raportid sisaldasid andmeid erikoolide, klasside ja spetsialistide arvu kohta igas riigis. Need kirjeldasid ka struktuure ja protsesse, näiteks poliitikaid, toetussüsteeme ja ümberkujundamisprotsesse.

Riikide raportite analüüs andis olulist teavet järgmise kohta:

- eriõppe praegune roll ja põhijooned;
- riikide peamised poliitikareformid seoses eriõppega;
- poliitikate edasised arengud, mis on vajalikud eriõppe rolli muutmisel kaasava hariduse toetamise suunas.

Eriõppe määratlemine

Osalevate riikide kinnitusel hõlmavad nende **eriõppe** teenused täiendavat haridust, hindamis- ja nõustamisteenuseid õppuritele ning lisaressursse koolidele, õpetajatele ja peredele. Eriõpet võidakse pakkuda koolisisesele, välisele või erikooli kujul.

Need teenused hõlmavad mitmesuguseid spetsialistide rühmi, mis katavad eriharidust, sotsiaalhoolekannet, rehabilitatsiooni, tervishoidu, varajast sekkumist, personaalset arengut ja üleminekuvõimalusi haridussüsteemis.

Agentuuri liikmesriigid töötavad aktiivselt välja poliitikaid eriõppe ümbermõtestamiseks ja ümberkorraldamiseks kaasava hariduse suunas. Nende peamisteks poliitikareformideks on:

- õigustel põhineva lähenemise edendamine;
- tavaõppe ja eriõppe vahelise suhte ümberkujundamine;
- uute tugisüsteemide väljatöötamine.

Eriõppe rolli muutmise paremused

Paljudes riikides toob eriõppe ümberkujundamine kaasava hariduse suunas kaasa selle, et üha rohkem õppureid saab hariduse tavaõppekeskkonnas, kuna neile pakutakse seal vajalikku tuge.

See toob kaasa ka positiivseid muutusi suhtumises õppimise mitmekesisusse koolide tasandil.

Lisaks suurendab see koolide teadlikkust kaasava ja paindliku õpikeskkonna arendamise vajadusest. Eriõppe rolli muutmine tavaõppeklassides kaasava õppe toetamise suunas võib vältida õppurite väljalangemist ja aidata õpetajatel omandada oskusi kõigi õppurite toetamiseks.

Need paremused soodustavad suuremat kaasatust ja kaasavamate süsteemide arendamist, mis pakuvad kvaliteetset haridust kõigile õppuritele (Euroopa Agentuur, 2015).

Poliitikavaldkonnad, mis võivad muutusi edendada

Andmete analüüs näitab vajadust võimaldada eriõppel veelgi enam toimida tavaõppe ressursina ja vahendina sidusrühmade jaoks kaasava hariduse rakendamiseks. Eriõppe muutmine ressursiks hõlmab nelja omavahel seotud valdkonda, mida poliitikakujundajad peavad asjakohaseks. Need on järgmised:

- Juhtimismehhanismid eriõppe ja tavaõppe vahelise koostöö toetamiseks kõigil tasanditel
- Rahastamispoliitika ja -strateegiad, mis toetavad eriõppe toimimist kaasava hariduse ressursina

- Võimekuste loomise mehhanismid, mis võimaldavad eriõppe spetsialistidel tõhusalt toetada tavaõppe sidusrühmi
- Eriõppe kvaliteedi tagamise mehhanismid, mis edendavad kaasava hariduse läbipaistvaid ja arusaadavaid süsteeme.

Need poliitikavaldkonnad on seotud agentuuri varasema töö käigus määratletud tõhusate ja kulutasuvate ressursieraldusmehhanismide väljatöötamise ning hariduslike erinevuste vähendamise põhikomponentidega (vt **Kaasavate haridussüsteemide rahastamispoliitika**).

CROSP-i 1. etapi kokkuvõtteraport (Euroopa Amet, 2019) sisaldab lisateavet 1. etapi järelduste kohta. **CROSP-i veebikeskkonnas** on kättesaadav ka 1. etapi põhisõnumeid kajastav **animeeritud video** ja **infogramm**.

2. etapp. Eriõppe rolli muutmise tegevuskava väljatöötamine

Tuginedes 1. etapi peamistele järeldustele, oli 2. etapi konkreetne eesmärk võimaldada liikmesriikidel välja töötada tõhusamad strateegiad, mille abil parendada eriõppe rolli ümberkujundamist kaasava hariduse juurutamiseks.

CROSP järgis vastastikuse õppimise lähenemisviisi. Olemasolevatele lähenemisviisidele ja meetoditele (nt **Andrews ja Manning, 2015**) ning agentuuri varasemale tööle (st **Riigi poliitika ülevaade ja analüüs; Kaasavate haridussüsteemide rahastamispoliitika**) tuginedes kaasas see ühise erialase suunitluse ja teadmistega poliitikakujundajad eelnevalt kokku lepitud tegevustesse ja omavahelistesse aruteludesse.

Vastastikusel õppimisel oli kolm omavahel seotud eesmärki.

- **Sisuga seotud eesmärk**, mis hõlmas riikidevahelist süsteemset õppimist. Eesmärk oli minna kaugemale teabe jagamisest ja luua foorum poliitikate ees seisvate ülesannete struktureeritud kajastamiseks.
- **Protsessiga seotud eesmärk**, mis hõlmas koostöist analüüsi ja enesepeegeldust. See võimaldas riikidel üksteiselt õppida, määratledes eriõppe rolli kaasava hariduse suunas muutmise olemasolevate poliitikate ja strateegiatega tugevad ja probleemsed küljed.
- **Tulemustega seotud eesmärk**, mis hõlmas CROSP-i eneseanalüüsi töövahendi ühist väljatöötamist ning riiklikul tasandil teadistus- ja järeltegevusi.

CROSP-i 2. etapi tegevused

Vastastikuse õppimise lähenemisviis hõlmas **kahte temaatiliste seminaride vooru**. 2022. aastal toimus kõigi agentuuri liikmesriikide ühine lõppkonverents.

Seminaride esimeses voorus arutasid riikide esindajad tõhusaid riikliku/piirkondliku/kohaliku tasandi poliitikaid ja strateegiaid ning ühiseid ja riigipõhiseid probleeme ja kogemusi, mis on seotud nelja teemavaldkonnaga: juhtimine, rahastamine, võimekuste loomine ja kvaliteedi tagamine.

Seminaride teises voorus arutasid riikide esindajad kuut kokkulepitut juhtpõhimõtet („**miks**“) ja seda, kuidas neid saab teisendada poliitika prioriteetideks/strateegiateks („**mis**“) ja seejärel konkreetseteks tegevusteks („**kuidas**“). Seminarid keskendusid ka CROSP-i eneseanalüüsi töövahendi disainimisele ja teadistamisele.

Kõigi osalejate aktiivseks kaasamiseks aruteludesse olid mõlemad seminaride voorud dialoogistruktuuriga. Kõigile osalejatele määrati roll ja toimusid struktureeritud vahetused.

Lisaks kahele temaatiliste seminaride voorule jätkus vastastikuse õppimise protsess kahel veebikoosolekul. Need võimaldasid osalejatel töövahendi arendamise raamistikuga edasi liikuda.

Vastastikuse õppimise lähenemisviis läbis kujundava hindamise. Sellega hinnati, kas vastastikused kaasamised võimaldasid saavutada õpitulemusi, mis võivad aidata riikidel teostada muutusi eriõppe uue rolli suunas kaasava hariduse toetamisel. CROSP-i vastastikuse õppe metoodika **kujundav hindamine** (Euroopa Agentuur, 2022) on kättesaadav CROSP-i veebikeskkonnas.

CROSP-i kuppelraamistik

CROSP-i temaatiliste seminaride analüüs tõi välja mitmed **juhtpõhimõtted**, **poliitika prioriteetidid** ja **strateegiad**, samuti **põhitegevused**, mis toetavad eriõppe rolli ümbersuunamist kaasava hariduse toetamiseks. Need järeldused koondati laiemasse raamistikku, mis hõlmab kõiki muutmisprotsessi olulisi elemente.

1. Juhtpõhimõtted

Juhtpõhimõtted on kuppelpõhimõtted, mis toetavad poliitika ja strateegiate juurutamist ning sidusrühmade suutlikkust kaasavat haridust igapäevaselt juurutada.

Neid võib vaadelda kui **katusteemasid**, mis on tihedalt seotud eriõppe muutuva rolliga. Need annavad tavaõppe ja eriõppe sidusrühmadele ühise nägemuse eriõppe rollist, toetades seega koostööd. Need on kooskõlas agentuuri hiljutiste **juhtpõhimõtetega** (2021), mis toetavad kaasava poliitika arendamise ja praktika juurutamist, ning kinnitavad neid täiendavate tõenditena.

CROSP-i üldraamistiku moodustavad **kuus üksteist täiendavat juhtpõhimõtet.**

1. juhtpõhimõte Ühise pühendumise arendamine kaasavale haridusele

Kõik sidusrühmad peaksid välja töötama ühised väärtused ja ühise pühendumuse pakkuda kõigile õppuritele kvaliteetseid õppimisvõimalusi tavaõppekeskkonnas. Tuge vajavatele õppuritele pakutav eriõpe peaks lähtuma sotsiaal-pedagoogilisest, mitte meditsiinilisest lähenemisviisist.

2. juhtpõhimõte Teadmiste vahetamise edendamine ja kaasavate pädevuste omandamine koostöö ja võrgustike kaudu

Nii tava- kui ka eriõppe sektori otsustajad ja haridustöötajad peaksid vahetama teadmisi koostöö kaudu kõigil haridustasanditel, samuti kohalikul/piirkondlikul/riiklikul tasandil.

3. juhtpõhimõte Pideva kaasamisalase erialaõppe võimaldamine

Kõigile eriõppe ja tavaõppe spetsialistidele, sealhulgas neile, kes täidavad juhtrolle (st kelle ülesanne on kaasavate oskuste ja pädevuste sisseviimine), tuleks tagada pideva õppimise võimalused.

4. juhtpõhimõte Kaasava koolijuhtimise ja -halduse toetamine

Universaalselt kujundatud lähenemine õpetamisele ja õppimisele peaks toimima ressursina ja toetama nii tavaõppe kui ka eriõppe sektori juhtrollidega spetsialistide tööd.

5. juhtpõhimõte Sidusrühmade aktiivse kaasamise soodustamine

Perekondi, õppureid ja teisi kogukonna sidusrühmi tuleks toetada, et nad osaleksid aktiivselt õppimis- ja õpetamisprotsessis.

6. juhtpõhimõte Pideva seire ja hindamise edendamine

Kõik eriõppe ja tavaõppe spetsialistid peaksid töötama kogu kooli hõlmava lähenemisviisi suunas, keskendudes õpetamist ja õppimist takistavatele ja hõlbustavatele teguritele.

2. Poliitika prioriteetid ja strateegiad

Iga juhtpõhimõtte on seotud poliitika prioriteetide ja strateegiatega, mille riigid on seminaride käigus määratlenud tõhusate praktikatena. Need on poliitikate **pikaajalised eesmärgid** seoses eriõppe muutuva rolliga.

Iga juhtpõhimõtte sisaldab mõningaid poliitika peamisi prioriteete ja strateegiaid, mis toetavad eriõppe muutuvat rolli ja samas täiendavad üksteist. Riigid loevad neid poliitika prioriteete ja strateegiaid põhjanevaks juhtpõhimõtetes väljendatud väärtuste saavutamisel.

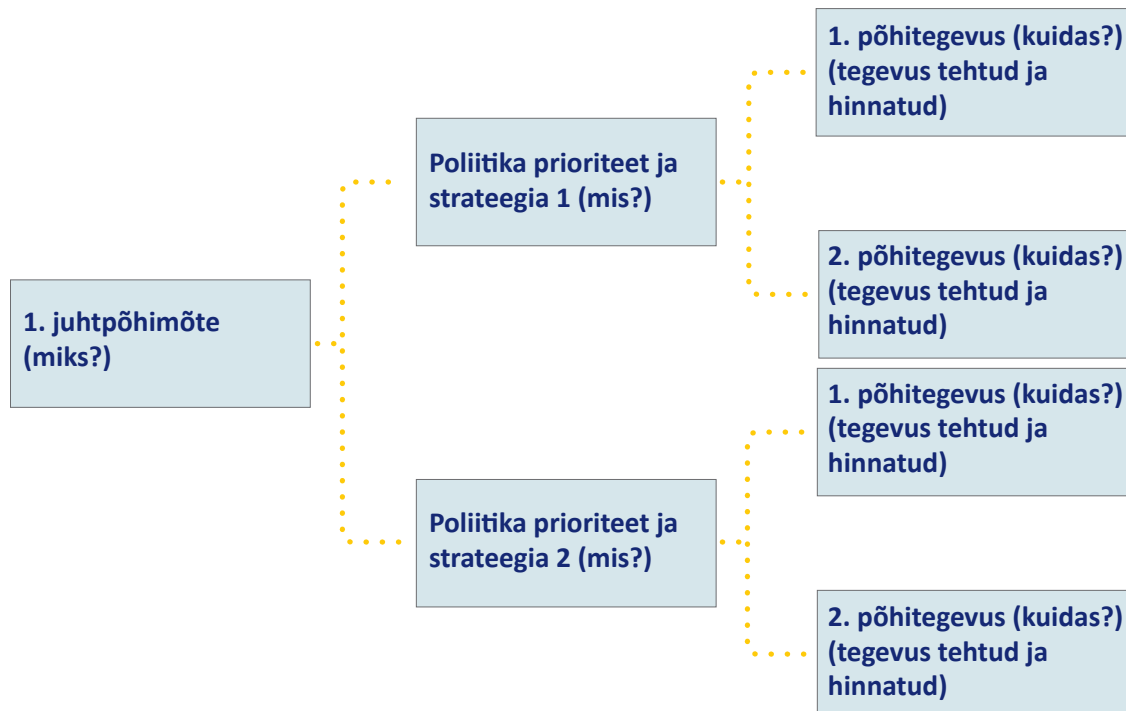
3. Põhitegevused

Poliitika iga prioriteedi ja strateegia võib jagada põhitegevusteks ehk seotud poliitikate ja strateegiatega **tõhusa juurutamise näideteks**. Need hõlmavad **rahastamise, juhtimise, võimekuste loomise ja kvaliteedi tagamise** küsimusi, mis võimaldavad sidusrühmadel vastavaid poliitika ja strateegiaid juurutada.

Põhitegevused käsitlevad järgmisi küsimusi.

- Mida tuleks teha?
- Kuidas seda tuleks teha?
- Kuidas kontrollida tõhusust?

Nagu näitab joonis 1, on iga juhtpõhimõtte seotud poliitika mitme prioriteedi ja strateegiaga ning mitme põhitegevusega, mida tuleb käsitleda terviklikult.

Joonis 1. Juhtpõhimõtete, poliitika prioriteetide/strateegiatega ja põhitegevuste vahelised seosed

CROSP-i eneseanalüüsi töövahend: tegevuskava eriõppe rolli muutmiseks

CROSP-i raamistik oli aluseks **eriõppe rolli muutmise tegevuskava väljatöötamisele**. See tegevuskava annab tervikliku ülevaate poliitika prioriteetidest ja strateegiatest ning tõhusa juurutamise peamistest sammudest ja teetähistest.

Konkreetsemalt on selle eesmärgid järgmised.

- Aidata riikidel hinnata/seirata oma olukorda, määratledes nende tugevad ja nõrgad küljed ning praeguse asukoha eriõppe rolli muutmise teel.
- Toetada riike nende poliitika valdkondade kindlaks tegemisel, mis vajavad edasiarendamist, ja kõigi sidusrühmade kohustusi hõlmavate järgmiste sammude määratlemisel.

Kokkuvõtvalt ühendab käesolev tegevuskava 6 juhtpõhimõtet poliitika 17 prioriteedi ja strateegiaga, nagu on näidatud joonisel 2.

1. juhtpõhimõte

Ühise pühendumise arendamine kaasavale haridusele

Poliitika prioriteet/strateegia 1.1 Ühine pühendumus kaasavale haridusele, mida toetab poliitiline tahe soodustada pikaajalisi muutusi

Poliitika prioriteet/strateegia 1.2 Riiklikud poliitikad hõlmavad ühist pühendumist kaasavale haridusele, mida toetab inimõigustel põhinev lähenemisviis

Poliitika prioriteet/strateegia 1.3 Paigas on poliitikad ja strateegiad, mis edendavad tavaõppe ja eriõppe sektorite ühist arusaama kaasavast haridusest

2. juhtpõhimõte

Teadmiste vahetamise edendamine ja kaasavate pädevuste omandamine koostöö ja võrgustike kaudu

Poliitika prioriteet/strateegia 2.1 Poliitikad ja strateegiad toetavad teadmiste jagamist erialaõppe kogukondade arendamise kaudu

Poliitika prioriteet/strateegia 2.2 Erikoolide ümberkujundamine ressursikeskusteks tagab teadmiste vahetuse eriõppe ja tavaõppe sektorite spetsialistide vahel

Poliitika prioriteet/strateegia 2.3 Spetsialistide pidev tugi võimaldab tavaõppe spetsialistidel, peredel ja õppuritel omandada kaasavaid pädevusi

3. juhtpõhimõte

Pideva kaasamisalase erialaõppe võimaldamine

Poliitika prioriteet/strateegia 3.1 Erialaõppe võimalused edendavad kõigi õppurite kaasamise ühist keelt

Poliitika prioriteet/strateegia 3.2 Tavaõppe ja eriõppe sektori spetsialistid kindlustatakse asjakohaste pädevuste/ oskuste, kvalifikatsioonide ja vahenditega, et töötada erinevate rühmadega

Poliitika prioriteet/strateegia 3.3 Tavaõppe ja eriõppe sektorite õpetajate erialaõppe võimaluste sidumine

Joonis 2. CROSP-i tegevuskava

4. juhtpõhimõte

Kaasava koolijuhtimise ja -halduse toetamine

Poliitika prioriteet/strateegia 4.1

Koolijuhid edendavad kaasavat visiooni, mis hõlmab vastastikuseid väärtusi, ühist keelt ja mõistmist ning terviklikku lähenemisviisi

Poliitika prioriteet/strateegia 4.2 Nii tavaõppe kui ka erioõppe sektori koolide juhtkondade võimekuse ja kindlustunde tagamine kaasava hariduse toetamiseks

Poliitika prioriteet/strateegia 4.3

Koolide juhtkonnad toetavad kaasavat haridust koostöö kaudu

5. juhtpõhimõte

Sidusrühmade aktiivse kaasamise soodustamine

Poliitika prioriteet/strateegia 5.1

Kehtestatud on ulatuslikud riiklikud poliitikad ja strateegiad, mis on välja töötatud pärast ulatuslikke konsultatsioone kõigi sidusrühmadega, ning millel on selge poliitiline visioon ja tahe

Poliitika prioriteet/strateegia 5.2

Poliitika tagab, et õppureid ja peresid käsitletakse peamiste osalejatena ning neid peetakse õppe- ja õpetamisprotsessi oluliseks ressursiks

6. juhtpõhimõte

Pideva seire ja hindamise edendamine

Poliitika prioriteet/strateegia 6.1

Loodud on riiklikud kvaliteetse kaasava hariduse näitajad, mis võtavad arvesse kohalikke erinevusi, õppurite vajaduste mitmekesisust ja erioõppe rolli

Poliitika prioriteet/strateegia 6.2 Seire ja hindamise võimaldamiseks on olemas koostööstruktuurid/-protsessid

Poliitika prioriteet/strateegia 6.3 On olemas terviklik süsteem, mis võimaldab seirata, kuidas erioõpe toetab tavaõppe sektorit kaasava hariduse juurutamisel (hõlmates sise- ja välishindamise alamsüsteeme)

CROSP-i eneseanalüüsi töövahend sisaldab kõiki juhtpõhimõtteid, poliitika prioriteete/strateegiaid ja otseseid põhitegevusi enesepeegelduslike küsimuste kujul.

See töövahend on peamiselt suunatud riikliku/piirkondliku/kohaliku tasandi otsustajatele ja kooli tasandi spetsialistidele. See saab aidata otsustajatel ja teistel spetsialistidel peegeldada ja arendada kaasava hariduse pidevat toetamist.

CROSP-i töövahend on **avatud lähtekoodiga dokument**. Riigid saavad selle aluseks võtta, selle valideerida ja seda vastavalt oma riigi kontekstile kohandada. Oluline on käsitleda seda töövahendit kui arenevat instrumenti. Riikidel soovitatakse teha järgmist.

- Teisendada probleemid, definitsioonid ja elemendid riiklikele haridusrealiteetidele kohaselt.
- Teha praktilist koostööd ja moodustada võrgustikke ministeeriumide-, piirkondade- ja kutsealadeülel tasandil.
- Kasutada töövahendit moodusena, millega tagada sidusrühmade kaasamine eriõppe rolli muutumisse.

Lõppsõna

Riikide teekonnad eriõppe ümberkorraldamise suunas võivad kulgeda eri radu mööda. Kuid kõik riigid peaksid nägema seda teekonda etapiviisilise ja pideva protsessina, mis järgib samu põhimõtteid ja sama põhieesmärki – pakkuda kvaliteetset haridust kõigile õppuritele.

CROSP-i projekt andis taustateadmisi ja pakkus välja kuppelraamistiku selle eesmärgi suunas liikumisel. CROSP-i töövahendit kui projekti peamist tulemust saab kasutada ressursina eriõppe rolli muutmise pideva protsessi algatamiseks või jätkamiseks.

Töövahend võimaldab tavaõppe ja eriõppe spetsialistidel teadmisi vahetada, kaasates nad kollektiivsesse peegeldusprotsessi ja tegevustesse kaasavate haridussüsteemide väljatöötamiseks.

Riigid võivad käsitleda seda töövahendit ka arutelu stimulaatorina eesmärgiga määratleda koos ühised väärtused, ühine keel, strateegiad ja tegevused ning konkreetset juurutuskavad. See võimaldab riikidevahelist koostööd, kus eri riigid toimivad „kritispeeriva sõbrana“, jagades kogemusi ja pakkudes vastastikust tuge.

Loodetavasti toimub selle töövahendi edasine kohandamine ja valideerimine eri riikide kontekstides kasutamiseks ning see vahend abistab riike nende püüdlustes arendada veelgi kaasavamaid haridussüsteeme.

Kasutatud allikad

Andrews, M. ja Manning, N., 2015. *A study of peer learning in public sector reforms. Experience, experiments and ideas to guide future practice. Part Three: Annexes [Urimus vastastikusest õppimisest avaliku sektori reformides. Kogemused, eksperimendid ja ideed edasiste tegevuste suunamiseks. Kolmas osa: Lisad]*. Pariis: Effective Institutions Platform

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2015. *Agentuuri seisukohavõtt kaasava hariduse süsteemide suhtes*. Odense, Taani

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur 2019. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Mapping Specialist Provision Approaches in European Countries [Hariduse tugiteenuste muutuv roll kaasava hariduse toetamisel. Euroopa riikide hariduse tugiteenuste kaardistamine]*. (S. Ebersold, M. Kyriazopoulou, A. Kefallinou ja E. Rebollo Píriz, toimetajad). Odense, Taani

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur, 2021. *Juhtpõhimõtted – Kaasava hariduse poliitika arendamise ja rakendamise toetamine*. (V. J. Donnelly ja A. Watkins, toimetajad). Odense, Taani

Euroopa Eriõppe ja Kaasava Hariduse Agentuur 2022. *Changing Role of Specialist Provision in Supporting Inclusive Education: Formative Evaluation of Peer Learning [Hariduse tugiteenuste muutuv roll kaasava hariduse toetamisel: Vastastikuse õppimise kujundav hindamine]*. (H. Weber, toimetaja). Odense, Taani

Euroopa Liidu Nõukogu, 2018. *Nõukogu soovitus, 22. mai 2018, milles käsitletakse ühiste väärtuste, kaasava hariduse ja õpetamise Euroopa mõõtme edendamist*. (2018/C 195/01)

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 1989. *Lapse õiguste konventsioon*. 20. november 1989

Ühinenud Rahvaste Organisatsioon, 2006. *Puuetega inimeste õiguste konventsioon*. 13. detsember 2006

Sekretariaat:

Østre Stationsvej 33
DK-5000
Odense C
Taani
Tel: +45 64 41 00 20
secretariat@european-agency.org

Brüsseli esindus:

Rue Montoyer 21
BE-1000
Brussels
Belgia
Tel: +32 2 213 62 80
brussels.office@european-agency.org

www.european-agency.org